

ТЕМА 1. Найдавніші часи в історії українського народу

ЗАНЯТТЯ 1. Витоки українського народу

Навчальні питання:

- 1. Найдавніше населення на сучасній території України.**
- 2. Формування державотворчих традицій.**
- 3. Походження слов'ян та їх розселення на території України.**
- 4. Основні концепції походження українського народу**

ЛІТЕРАТУРА

1. Основна

- 1.1. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2002. – 320 с.
- 1.2. Історія України / Під заг. редакцією В.А. Смолія. – К. 1997. – 450 с.
- 1.3. Григоренко О.П. Історія України: Навчальний посібник. – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2007. – 339 с.

2. Додаткова

- 2.1. Історія України. Нове бачення. У двох томах. Том 1. – К., 1995. – 650 с.
- 2.2. Історія України. Нове бачення. У двох томах. Том 2. – К., 1996. – 580 с.
- 2.3. Лановик Б.Д. Лазарович М.В. Історія України. – Київ, 2001. – 380 с.
- 2.4. Субтельний О. Україна. Історія. – Київ, 1993. – 560 с.
- 2.5. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 422 с.1.1.

ІСТОРІЮ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА ПОДІЛЯЮТЬ НА ПЕРІОДИ (ВІКИ)

КАМ'ЯНИЙ ВІК (період від 1 (1,5) млн до 6-5 тис. років тому):

- палеоліт (ранній, середній, пізній) – 1 млн. – 10 тис. років тому;
- мезоліт (середній кам'яний вік) – приблизно (10) 9 тис. років до н.е. – 6 тис. років до н.е.
- неоліт або новий кам'яний вік – близько VII-VI тис. років до н.е. - IV тис. до н.е.

ЕНЕОЛІТ

(мідно-кам'яний)
чи мідний вік (IV
– III тис. до н.е.)

БРОНЗОВИЙ ВІК

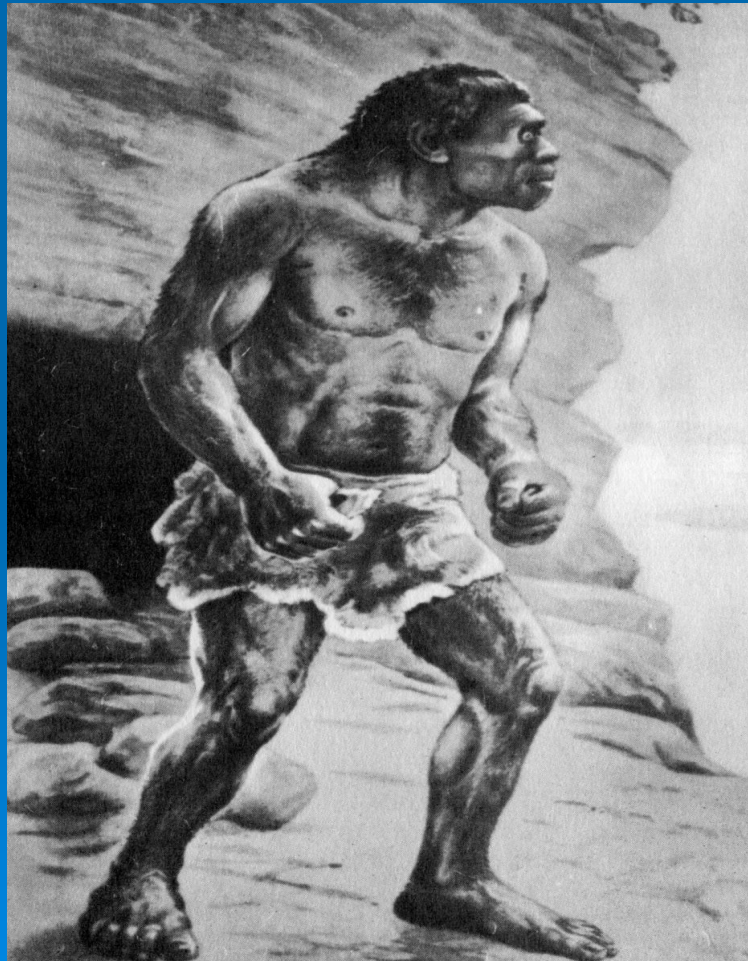
(II – початок
I тис. до н.е.)

РАННІЙ ЗАЛІЗНИЙ ВІК

(починається з VI-V ст.
до н.е. і триває до
утворення класових
суспільств – держав)

Первісні люди:

Пітекантропи або архантропи
(з'явилися в ранньому палеоліті)

Неандертальці (в середньому палеоліті)

Кроманьйонці (Homo sapiens) (в пізньому палеоліті)

КАМ'ЯНИЙ ВІК

Середній палеоліт – винайдення вогню, початок льодовикового періоду.

Пізній палеоліт – виникли давні форми релігійних вірувань, розрізнення людей за расами: європеоїдна, негроїдна, монголоїдна, з'являється рід.

Мезоліт – лук і стріли, приручення собаки, рибальство, примітивний посуд.

Неоліт – доба нового розвитку стародавнього населення, знаменна виникненням примітивного скотарства й землеробства – “неолітична революція”

“НЕОЛІТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ” ТА ЇЇ ХАРАКТЕРНІ РИСИ:

- виникнення і поширення якісно нових способів виготовлення знарядь праці;
- винайдення керамічного посуду, прядіння, ткацтва і тканини;
- перехід до осілого способу життя;
- поява примітивного транспорту ;
- активне формування стад свійських тварин, використання їх як тяглової сили;
- суттєві зрушення в демографічній сфері.

ЕНЕОЛІТ (МІДНОКАМ'ЯНИЙ ВІК)

- **перехідний етап від кам'яного періоду до епохи металу, час остаточного утвердження домінуючої ролі відтворюючого господарства.**
- **Здійснюється перший великий суспільний поділ праці, в основі якого – відокремлення скотарства від землеробства .**
- **Трипільська культура.**

ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

(IV-III тис. до н. е.)

Характерні ознаки трипільської культури:

1. В економічній сфері: зернове землеробство, заміна мотики ралом, садівництво, приселищний характер тваринництва; першими почали користуватися виробами з міді.
2. У сфері суспільних відносин: перехід від матриархату до патріархату, зародження міжплеменних об'єднань, формування ієрархічної структури родів, збереження великої сім'ї, зародження елементів приватної власності та ін.
3. У сфері побуту: побудова великих глиняних будівель, які згуртовувалися у села та ін.

**БУДОВА СВІТУ
у орхестиках і символах**

орхестика — це форма Сонця, чотирикутник і коло
орхестика — це форма Сонця, коло і трикутник
орхестика — це форма Сонця, коло і квадрат

БРОНЗОВИЙ ВІК

1. Поширення виробів з бронзи – першого штучно створеного людиною металевого сплаву.
2. Епоха бронзи витісняє кам'яну індустрію, з'являються бронзовий ніж, меч, посуд.
3. Це час, коли настає кінець первісного суспільства і народи переходять на етапи державності.
4. Швидкий розвиток скотарства і землеробства, що сприяло завершенню процесу виділення скотарських племен із середовища землеробських.
5. Високий рівень громадського ремесла (гончарного, бронзоплавильного).
6. Виникнення місцевих центрів металургії та обробки бронзи, обмін набув постійного та регіонального характеру.

РАННІЙ ЗАЛІЗНИЙ ВІК

Основні характерні риси:

1. Освоєння виробництва заліза сприяло подальшому розвитку суспільства.
2. Відбувся другий великий суспільний поділ праці: ремесло відокремилось від землеробства, відокремлення торгівлі.
3. Поява цивілізацій.
4. Посилилася майнова та соціальна диференціація суспільства, що створило необхідні передумови для виникнення станово-класових відносин та держави.
5. Залізний вік в Україні тісно пов'язаний з кіммерійською, скіфо-сармато-античною та ранньословянськими культурами

ПЕРШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ

□ **Кіммерійці**

(IX-VII ст. до н.е.)

□ **Таври**

□ IX ст. до н.е.- III ст. н. е.

□ **Скіфи**

(VII-III ст. до н. е.)

□ **Сармати**

(III ст. до н. е. – III ст. н. е.)

□ **Готи** (кінець II ст. н. е. до 375 р.)

□ **Гуни** (375 р. - 453 р.)

АНТИЧНІ МІСТА ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

VII ст. до н.е. – кінець IV ст. н. е. – це період Великої грецької колонізації, одним з напрямів якої було освоєння Північного Причорномор'я.

Найбільші античні міста-держави
Північного Причорномор'я:

Ольвія

Херсонес

Пантікапей

Тіра

ОСНОВНІ ДОСЯГНЕННЯ АНТИЧНИХ МІСТ-ДЕРЖАВ

(VII ст. до н.е. - кінець
IV ст. н.е. – це період
Великої грецької
колонізації
Північного
Причорномор’я)

- кожне місто-держава становило окрему рабовласницьку демократичну республіку, яка мала свою законодавчу (народні збори), виконавчу (колегії та магістрати обрані відкритим голосуванням) і судову владу

- здійснювали товарообмін з місцевими жителями, тому карбували власні монети (золоті, срібні, мідні)

- значного розвитку набули різні ремесла та суднобудування

- розвивається міська архітектура (кам’яні будівлі, бруковані вулиці, з’являється водогін), образотворче мистецтво, скульптура

- поширюється грамотність серед мешканців міст-держав, з’являються нові школи, театри, гімназії (спортивні школи)

Херсонес Таврійський

ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ СЛОВ'ЯН

→ **Дунайська теорія** (Ключевський, Погодін, Соловйов) – слов'яни осідали на Дунаю

→ **Сарматська або азіатська теорія** (викладено на сторінках Баварської хроніки IX ст.) – предками слов'ян визнаються скіфи і сармати, які осіли в південній частині Східної Європи

→ **Вісло-Дніпровська теорія** (Л. Нідерле) – ще у II тис. до н.е. існувала балто-слов'янська спільність, після розпаду якої в ході розселення виникли слов'яни, прабатьківщиною яких славіст Л. Нідерле вважав широкий ареал між Віслою і Дніпром

→ **Вісло-Одерська теорія** (Косташевський, Чекановський, Лер-Сплавинський) – слов'янською прабатьківщиною були кордони між річками Віслою й Одрою

→ **Дніпро-Одерська теорія** (Гензель, Третьяков, Рібаков) – слов'янська прабатьківщина знаходиться між Дніпром і Одрою

Східнослов'янські племена

Поляни заселяли Київщину і Канівщину.

Древляни (деревліани) заселяли Східну Волинь.

Сіверяни – Дніпровське лівобережжя.

Дуліби, бужани або волин'яни – Західна Волинь.

Тиверці — поміж Бугом і Дністром.

Уличі - Південне Подніпров'я і Побужжя.

Хорвати — Прикарпаття та Закарпаття.

Волинянка та древлянка

Поляни

Сіверянські жінки

Давньослов'янський вождь
та жінки, Київщина 5 ст.

КОНЦЕПЦІЇ ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

- Автохтонна теорія. Прихильники цієї концепції *М. Грушевський, В. Хвойко, Я. Пастернак.* Вважають, що формування окремих слов'янських народів і, зокрема, праукраїнського етносу, було покладено розселенням антів.
- Міграційна теорія. Автори *В. Н. Татіщев, О. Ш. Фонський, М.І. Антоновський, Д. М. Бантиш-Каменський.* Виводять походження українців від групи північнокавказьких народів, що переселилися в XIV ст. на Середнє Подніпров'я.